
RABI
MOYSI
RIPOLI
S. A.
F
6
25

IN

Bib
C

t Ractatus Rabi Moysi quē domino & Magnificho Sol dano babilonie transmisit Postquā admanus minīi ser uitoris Moysi israhelitici cordubeni preceptum prin cipis ac honorati regis peruenit cui deus gloriosus honores augumentare dignetur : quod mihi trasmisit per quemdam suum nuntium .s. ut sibi scribere deberem re gimen tale cui psecurę & asque dubitatio ne aliqua possit decuris egritudinum que nouiter ipsi meo dnō reuerendo superuene runt fideliter confidere . aquo deus digne tur ipsas & oēs alias egritudines elongare & sanitatem perfectam cum eodem tempo ribus uitę suę permanere . Mihi quidem si gnificat dictus nuntius quod dominus me us reuerendus cōqueritur de duritię seu sic citate suę naturę intātū quod nō pōt assel lare nisi cū summo studio & labore & quod innouata ē ēt eidem melācolia & male cogi tationes . & quod appetit esse solitarius & timet mori : & quod debilitatus est stoma cus eius taliter quod cibus corrunpitur ieo absque cōpleta digestione . Q uare superbis

quatuor ordinaui tractatus Tractus primus deregimīe sanitatis omnium hominū sub breuiloquio conpilatus. Tractatus secūdus est deregimine egrotantium quādo nō possunt medicū inuenire uel si repiunt est ut ī perfectus & asque scīa. Tractatus tertius ē deregimine mei domini & desuis accidētibus pro ut mihi per suum nuntiū significauit. Tractatus quartus est capitulum generale conueniens & utile sanis & egris ōnibus tēporib⁹ & omīb⁹ locis. Et nō īppet mihi abaliquib⁹ si aliquid dicā ī hoc tractatu debis que in aliis memoraui tractatibus eo quod quilibet tractatus sit secundū conmodigentiam & requisitionem querentis: aut secundū ītentionem effientis & super hoc adeo excelso & glorioso imploro auxilium & iuuamen

t Ractatus primus deregimine sanitatis oīum hoīnū sub conpendio conpilatus. In tentio nostra in hoc tractatu remediari uias leues & faciles ad memorie recōmēdationē & exercere ea quę dicturus sum erit magne utilitatis & perfectionis inconseruatione sanitatis. Et hic tractatus ē secūdū sentētiā magnorū medicorum Dicit ypo

cras quod cōseruatio sanitatis existit inelō
gatione amulta repletione & superfluo la
bore. Vide ergo quō ypocras posuit conser
uationē sanitatis ībis duabus uiis .s. utqui
libet se abstineat asuperflua & nimia reple
tione & a tali excessu exercitii & labo℞ qui
possit cibū corrūpere & digestionē impedi
re. quoniam quādo aliquis tātū cōmedit at
que bibit : ut satietur superflue : exnecessi
tate sequitur inde extensio. Et scitū ē quod
quodlibet mēbrū quādo extēditur ultra de
bitū soluit insua cōtinuitate & inde debilita
tur uirtus eius ītātū quod nullo modo pōt
digestionē pfcām efficere & accidit dolor
ineo & debilitas motus eius & maxīe cum
potat aquā multā post repletionē. Vnde ī
possibile ē quin accidat ei una ex istis rebus
videlicet quod corrunpatur digestio taliter
quod inde pōt aduenire mors. quod si cor
ruptio fuerit minor predicta efficietur eger
sed liberabitur cū bono regimine & cōueni
enti. Et adhuc pōt digestio mala esse leuior
intātū quod substētabitur patiens abque eo
quod pueniat adegritudinē : sed cū labore
Speties autem male digestionis diuersificā
tur secundum diuersitatem spetie℞ cibo℞

spērꝝ ciboꝝ & complexionum & etatum & secundum preparationem menbroꝝ adre cipiendum egritudines certissime cogno scendo quod si digestio facta fuerit corrup ta instomacho : impossibile est quod bona fiat inepate uel cęteris menbris . Et dicit si milter . glo . quod quisꝰcupit se ab egritudi nibus cōseruare studeat toto posse ne malā faciat digestionem & ut nō moueat se mo tu laborioso uel superfluo post cibum . Et hac de cā medici cōcorditer & generaliter dixerunt quod qui uult insanitate permane re studeat surgere āte sacietatē & cū aliquo appetitu demensa : abstinendo se omnino a tensione & superflua repletione stomaci . Itē adhuc oēs sapientes medici dicuntquod exassumptōe mali cibi inmodica quātitate minus sequitur nocumētū quā exrepletōe boni & perfecti īsupflua quātitate atque ma gna eo quod quando aliquis recipit ex cibo non bono aut malo inmodica quantitate in stōacho & epate digeritᵉ digestione cōpleta & hoc est uel propter delectationem ipsius uel quia calor & uirtus preualet & domina tur supra id modicū in tantū qđ id quod ex eo peruenit admēbra recipitur & cōuertitur

ab ipsis i sui nutrimentũ optime. Et siquid
ex ipso supfluo remanet ẽ ualde modicum
ũde auirtute expulsiua ipsoꝝ faciliter expel
litur quare ex hoc nõ puenit nocumentum
& siquid accidit est tã leue & inperceptibi
le quod nõ curatur. Qui aũt saturatur sup
flue q̃uis exoptimo pane & perfecto & no
bilissimis carnibus & pfectissime prepatis
nõ põt bonã facere digestionẽ nec laudabilẽ
Et hanc cautelam medici habuerunt quãdo
prohibẽt nequis cupiens sanitatem suam cõ
seruare recipiat fercula multa in una mensa
quoniã exuno ferculo non potest tantum sa
turari quod inde ualeat adnocumentum de
quo sit curandum peruenire. Sciendũ quod
secũdum quod diuersificantur cibaria diuer
simode uariatur digestio secundum naturã
uniuscuiusque cibi. ergo quicunque cupit
suam sanitatem conseruare studeat conme
dere in temperatis horis diei. & taliter cõ
medat quod stomacus inde non recipiat ex
tensionem nec grauamen & conmedat ciba
ria conuenientia suę naturę intantũ quod
non deueniat ad eruptuationem putridam a
ut corruptam neque ad sitim & quod senti

at post cibum sanitatem & leuitatem : & quod cibaria sua talia existant quod permaneat mollis & solubilis nature . Et istud regimen toto posse perseueret . Si autē aliquādo incūbit necessitas commedendi ī horis calidis minuatur de quantitate eo quod uirtus digestiua ītali tēpore & hora debilis existit pp sparsiōē naturalis caloris adexteriora . & quādo īfrigidatur aer addatur & multiplicetur quātitas quia uirtus digestiua tūc tempore fortificatur & uigoratur propter coadunationem caloris īnati & constrictionem pororum . Et dico uobis domine Reuerende quod siquis se regeret sēper eo modo quo regit animal suum quod equitat euaderet amultis & diuersis egritudinibus quoniā non reperitur hō qui propinet suis equis ānonam semper & omnibus horis cibandi intali proportione quod secundum quod cogitare & scire potest quod possit digerere & ferre conpetēt absq; dificultate & labore . quia bene scit quilibet quod si inordinate cibaretur uel superflue uel fatigaret ultra debitum & inordinatis horis quod in

firmaretur sine dubio quod non faciunt ī se
ipsis Et sic quilibet attentus insuis mot bus
exercendis quoniam motus est radix maxi
me in conseruatione sanitatis & in pluribus
egritudinibus expellendis. Et iam dixit no
bilis ypocras quod qui uult suam sanitatem
conseruare utatur exercitio sed tali modo
quod non percipiat dolorem ī suis menbris
nec grauamē superfluum. Sciēdo quod nō
reperitur res inmundo que possit motui
& exercitio tenperato equiparari eo quod
exmotu excitatur & augetur calor naturalis
in omnibus menbris & non est corpus ali
cuius hominis in quo non multiplicentur su
perfluitates alique & generentur quanuis
conmedat temperate & cibaria optima. nec
dum infacientibus contrarium que consu
mūtur abexercitio & motu ordinato Et ex
pellitur etiam nocumentum permotum &
laborem quod accidit ex malo regimine fac
to inmaiori parte hominum. Et scitum est
quod motus non sunt equales quia alii sunt
graues alii fortes alii debiles. Motus autē
grauis est ille inquo anelitus fortiter pmu

4

tatur cum anxietate & ille qui fortior isto
existit nominatur laboriosus atq3 fortis De
bilis uero non inducit permutationem ĩcor
pore . Et optimum quod est inconseruatio
ne sanitatis agere motus leues & non labo
riosos . Et non est conueniens uti exercitio
nisi facta & conpleta digestione & post ex
pulsionem superfluitatum prime & secũde
digestionis . s . stercoris & urine . Neque
enim fieri debet motus inforti calore uel
frigore . motus autem conuenientes sunt in
mane post exitum asõpno & conpleta dige
stione & facta expulsione dictarũ superflu
itatum . Dixit Galienus inregimine sanita
tis quod sicut exercitium conueniens est an
te cibum sic nociuum est ualde post cibum
& spetialiter post superfluã satietatem Sci
endo quod motus localis superfluus & coi
tus & balneum post cibum sunt omnia ma
gni nocumenti & spetialiter illis qui habẽt
uenas strictas uel siccas naturaliter . illi e
nim sunt qui recipiunt & recipere possunt
extalibus multa nocumenta . tamen sine no
cumẽto põt qlibet se mouere ãbulãdo tãtũ

quantum sua domus extenditur in longitu
dine ad hoc quod cibus descendere possit
facilius ad fundum stomaci ubi digestio na
turaliter celebratur Et sõpnus est ex rebus
que multum iuuant digestionem . & maxi
me in eis qui assueti sunt dormire in die. Et
de melioribus & utilioribus rebus ĩ regimi
ne & conseruatione sanitatis est nõ addere
cibo cibum donec sit digestus & non cõme
dere nisi post naturalem appetitum : neque
bibere debet nisi sitierit naturaliter quoniã
aliquando quamplures homines patiuntur
sitim & famem mẽdosam que fames spe
tialiter erit ex aliquo malo humore & mor
dicatõe mordicãte orificiũ stomaci & ĩde
gnecrabit fames cui nullatenus ẽ satisfaciẽ
dũ. Et scias quod bibere aquã post cibum ẽ
ex rebus quę multum destruunt digestionẽ
nisi fuerit assuetus . In mensa uero quando
conmedit & infra cibũ non bibat nisi aquã
simplicem sine aliqua mistione . Et demo
dis etiam & ordinibus conseruationis sani
tatis est expellere superfluitates omni hora

& tempore quantum potest absq; retẽtione ipsa℞ coire uel dormire seu aliquod iter i ci pere uel aliquem grauem motum facere nisi prius dictas superfluitates conetur expel/ lere toto posse & postquam fecerit aut cõple uerit aliquam ex dictis quinq; actionibus a gere studeat illud idem . s. dictas super/ fluitates cõetur expellere Et de ordinibus similiter & cõuenientibus rebus in cõserua tione sanitatis est ut quilibet sciat naturam uniuscuiusq; spetie℞ cibo℞ qui conme dũt & de his et suphis q̃plures medici diuersos atq; uarios ediderũt libros eo q̄d hoc est ex rebus maxime necessariis in arte medicine Nos uero adducemus sup̄ hoc utiles regu las secundum cibos quibus uti cõsueuimus & ex illis est quoniam cibus laudabilis ad quẽ oportet tendere qui querit sanitatis con tinuationem est panis de frumẽto arte para tus & carnes edorum iuuenum pecorum & carnes gallinarum faseanorum turturum & perdicum & uitella ouorum. & uolo in quam ut panis frumenti artificialiter para tus sit quod sit ex frumento cuius decoctio

completa sit atq; perfecta .s. postq̃ ab eo ex siccata fuerit ipsius humiditas superflua ne que inueteratum sit quousq; incipiat putre fieri & sit panis cum modico furfure aufe rantur cumcriuello uel cucullo & appareat in ipso acetositas & etiam sal & multipli cetur eius tractatio in hora confectionis & sit coctus infurno. talis enim panis pre paratus secundum artificium eius apud me dicos est cibus magis laudabilis. Et opor tet te scire quod totum id quod de frumen to fit preter hũc panem nõ est bonus cibus aliquo modo. Sed sunt mala cibaria Vide licet. sicut panis azimus & pasta cocta in aqua & uermicella similiter & furfura co cta & aqua que farinata dicitur inuulgari & acida quod est azimum assatum cum oleo & panis cum oleo mixtus siue oleo comuni siue ceteris oleis huius cibaria omnia sunt mala uniuersis hominibus. Similiter & pa nis nimis albus & panis facttus de

6

Granum uero coctum non est laudabilis ci
bus quanuis sit bonum quando digeritur
bene. requirit enim potentem stomacum
ut digeratur. Et tūc nutrit bono nutrimen
to & copioso Genera uero carnium que pre
dicte sunt anobis inprecedenti tractatu nō
omnia sunt eiusdem nature: nec omnia e-
qualiter laudabilia Sed meliora carnium
genera quadrupedum sunt carnes porcoꝝ
unius anni pascentiū in canpo & castratoꝝ
medie etatis pinguium. Et partes meliores
exbis sunt que adherent ossibus Et quodcū
q3 est in uentre malum est. Vniuerse autē
pinguedines male sunt replent enim & di
gestionem corrunpūt & appetitum proibēt
flegma generant & similiter capita anima
lium plures superfluitates generant quam
cetera menbra. alie uero extremitates. s.
pedes priuati sunt a superfluitatibus neq3
mali nutrimenti sunt facilis q3 digestionis
Agnine uero carnes malas habent superflui
tates & nihil boni existit in eis. Edi uero
lactentes boni nu

trimenti sunt facilis q̄ digestionis Carnes uero auium generaliter leuiores sunt carni bus bestiarum & facilis digestionis Sed me liores carnes in ter aues sunt carnes quas prescripsimus Lac uero ĩ illa hora ĩ qua mul getur dũ nõ acescat in stomacho neque in fu mos resoluatur neque generet uentositatẽ in renibus est boni nutrimenti . oportet aũt misceri cũ ipso modicum mellis & modicũ salis & ea que numerauit . Ga . ut nõ coago letur in stomacho . Sed melius inter gene ra lactis & magis subtile est lac caprinũ & uaccinum ẽt est boni cibi . Omnia uero que de lacte fiunt uel cum eo admiscentur mala sunt Et eodem modo quidquid de lac te coquitur & quid quid cum ipso coquitur pessimum est . Similiter uniuersa genera casei pessima sunt atque grossa Caseus uero unius diei albus & dulcis & nõ multũ pigu is bonus ẽ Et uniuersa genera butiri uniuer salit̃ nõ sũt mala cibaria uniuersis hõinibus Mel quoque est bonum nutrimentum seni bus . malum uero iuuenibus & maxime cu ius complexio est calida quoniam cito uer titur in coleram . Ru . Pisces uero ut pluri mum mali sunt nutrimenti & maxime ha

benti humidam complexionem & senibus & multo magis pisces magni corporis & saliti & crescentes inmalis aquis & qui sunt multum pingues mali sunt propter multā humiditatē. Pisces quoque nō mali sunt quoꝝ corpora parua sunt & quorum carnes sunt albe & dure atque frangibiles & quoꝝ sapor dulcis sit inmarinis aquis excretum aut inaliis aquis currētibus. Genera quoque piscium que dicūtur cephalones nō sunt mali nutrimenti si sumatur deillis ad modicum. Et notandum est apud oēs medicos quoniā exmelioribus cibariis ē illud cuius proibitio est diuulgata inlege saracenorum. s. uinum nan illud est quod nutrit multo et subtili nutrimento et cito digeritur & adiuuat digestionem & extrait superfluitates aporis & urinam educit & sudorē & preter hoc habet alias plures laudes & diuersa iuuamenta amedicis iamposita Sed tractare de eo cuius administratio non est licita inutile est & ob hoc subtraximus hanc memorationem spetieꝝ ipsius & eius sumptionis modum secumdum semitā sanitatum Ex cibariis uero que mala sunt uniuersis hominibus sūt. s. allea et cepe porri & caules

melongiane omnia hec pexima sunt his qui
suam sanitatem cupiunt cōseruare Citrulli
uero & mellones uirides minoris sunt mali
tiei Mellones autē citrini si sunmantur p se
Inprincpio diei euacuato stomaco et non sit
inipso malus humor. s. abalio loco proce
dens et cum hoc non sit inipso malitia cōple
xionis tunc bene digerentur & corpori nutri
mentum inflamant urinam multiplicant
neruos purificant atque mundificant abhu
moribus quæ ineis sunt tunc non erunt ma
li nutrimenti Quod autem facimus memo
rationem deistis est quia homines consueue
runt commedere deillis multum. Defructi
bus quoque huiusmodi sciendum est quod
omne quod educitur exarboribus malum
est adnutrimentum hominis ingenerali:
sed est distantia inter eos inmalitia. Sunt
enim quidam fructus ualde mali ut sunt ca
rabe & sorbe & nespule alii uero sunt parū
mali & proxime bonitati ut sunt ficus &
uue. Et dixit Ga. quod ficus & uue sunt
quasi principes omnium fructuum & mino
ris malitie sed sanguis generatus ex fructi
bus non est bonus nec quis inhoc decipiatur
cū diximus omne quod educitur dearbori

bus ē mali nutrimēti nos ītellexisse mella fructuū & uina decocta & potiones confec tiones que fiunt exipsis inhoc genere conti neri. inuenimus enim ea utilia propriis lan goribus nam ipsorum operatio est ineo quod medicine sunt. hoc autē totum notum est a pud illū qui inarte medicine est peritus. Et est quidem apud. Ga. sermo quem protu lit permodum correctionis hominibus & iurauit perdeum quoniā sermo ille esset per fecte ueritatis inquo corrigit homines non conmedere fructus Dixit enim quoniā cum incideret infebrē omni anno iussit ei pater suus ut non conmederet fructus aliquo mo do & exemptus est afebre illo anno. post illud subtraxit se omnibus diebus suis abu- su fructuum qui iurauit non sensisse febrē ex tunc usque indiem illum quo fecit illum sermonem nisi febrem effimeram. Et nos quidem dicimus quoniā uerum est quod di xit nam humiditas fructuum est materia fe bris nec protanto quis contra nos obiiciat esse plures homines commedentes fructus non molestari afebre. nam consuetudines et nutritiones alias habent rationes. quo- modo si aliquis deregione indie uteretur

pane artificiose parato & carnibus ouinis necessarie infirmaretur. quod si aliquis no strum continue uteretur granis rizi & pisci bus ut yndi faciunt necessario egrotaret. Sed huiusmodi tractatus ītetionis nō ē has causas ponere: sed eius intentionis est de monstrare quod fructus uniuersaliter mali sunt & quod homo euitet eos neq; misceat eos cum cibo aliquomodo & utatur ex eis quicumq; mollificatiui sunt et humettatiui sunt sicut uua pruna & ficus ante cibum nec sumat cibum donec ex stōco educantur & ex ipīs post cibum utatur quicūq; aggrega tiui sunt ut coctana & pyra & nō sumat de eis nisi modicum ut confortent & claudant que sunt in stomaco. Et quēadmodum inter fructus laudabiles sunt ficus et uue sic peio ra sunt persica et meline. nec accedat ad ali quod istoꝝ geneꝝ aliquo modo quoniā ex his generantur humores qui admisti sangui nē ebulliēt. Et hec erit potissima cā putrido rū humoꝝ et febriū fructus uerofici et uue passe et fistici nō sunt mali īmo utiles sunt post conmestionē et maxime passe et fistici quoniam iuuant epar maxime et in sanitate epatis nos uiuimus sicut dxit. Galienus.

Similit̃ bonũ ẽ post cibũ aliquid dulcedi-
nis sumere prestant enĩ stõaco uirtutem
retinendi & digerendi . hoc est quod uisũ
est nobis ponere inhoc capitulo quod qdẽ
secundũ nostrã intentionem sufficiens est

i [Am notum est apud speculatores
scientia medicine necessaria est ho
mĩ ineo quod est susceptiuus egritudinum
ꝑpter ciboꝝ multiplicatiõem nec desinit
indigere medico aliquo tempe uel modo
& hoc ẽ quia aliquis cõtinet tria regimina
Priũ regimen & magis nobile est regimẽ
sani ut sanitas nõ remoueat̃ abeo Secũdũ ẽ
regĩen egrorũ & ẽ acceptio cõsilii & operari
ut sanitas recuperet̃ . Tertiũ uero regĩẽ qđ
appellat : Ga. uiuificatõem & est regimen
illius qui non est sanus sanitate legiptima
nec eger sicut regimen neutroꝝ & senum
Manifestum est ergo . quoniã indiget hõ
regimine medici omni modo õiq; tempore
Verũtamen eius necessitas hñdi medicum
tẽpore egritudinis est fortior & absñtia ip
sius medici tũc magis ꝑiculosa existit ĩoq;
putãt stulti nõ esse necessariũ medicũ nisi
in tempore egritudinis . cõtingit enim plu
res egrotare . aliquem eũdo peruiã . inciui

tate inqua nō est medicus uel est ibi medi
cus nō tamē dignus posse considere deipso
ꝓpterea fuit decōsilio serui significare quid
oportet fieri intali caū Dico ergo q̄tū .Ga.
iā deliberauit quod uniuersi ātiquo tēpore
qn̄ occurrebat eis aliquod dubiū ī ipsa egri
tudine non curabāt ipsā aliquomō sed mor
bum ipsum relīquebāt nature quoniā natu
ra est sufficiēs adsanatōem egritudinis.

Quod uero iam ꝓlōgauit inmultis locis li
brorū suorū sermōem ī commēdanda natu
ra dicēs ipsā esse sapiētem & ingeniosam
adfaciēdum id quod opportet fieri neq̧ īdi
get alieno subsidio incuratione egritudinis
oportet tn̄ medicum iuuare & substētare ip
sam nō alio mō. Dixit aūt Rasis inquodam
notoꝝ capituloꝝ quod qn̄ egritudo fuerit
fortior uirtute egri nō speres salutem abea
nec īea utilis ē medicina aliquo mō. Cū aūt
uirtus egri fortior fuerit egritudie nō eget
medico aliquomō sed ipsā sanat sola natura
.qn̄ uero egritudo & uirtus sūt equales tūc
ī digebit medico ꝑ uirtutis confortatione
hoc tn̄ cum medicus fuerit sufficiēs sciens
quomodo cōfortet ipsam & cōsideret sup
ipsam Sed maior pars medicoꝝ errant cre
dētes

10

confortare naturā et ipsā debilitāt et eius modū impediūt. Etiō dicit Ar. in. li. de sensu et sensato q̄d maior pars hoīum mori tur ex medicina p̄p ignorātiā medicorū ip sius naturę. Medici aūt ītelligunt per natu ram uirtutem regitiuam corporis anima lis cuius eēntia et ipsius uirtus operationis determinata ē in libro sciaꝶ et scientiis an tiquoꝶ. Et p̄p has cās assumunt sibi reges plures medicos et ex illis eligunt qui ma gis est intelligēs et magis uetus ī ipsa sciā possibile est ei ab errore excludi cum ipsoꝶ opininoes fuerint pariter congregate. Ma nifestum ē igit̄ ex his que dicta sunt quoniā oportet egrum cum natura p̄manere quādo medicus nō ē sufficiēs sed modus eius per manētie cū ipsa natura ē ut non recipiat me dicinā nisi illā quā sani cōsueuerūt recipe et nō recipiat de cibo quātitatē totā quā so let summere et cum sitierit bibat et cū fa mescit cōmedat tēpore quo solebat et tunc cōmedat leuiorē cibum inter cibos quibus usus ē Et sciēdū ē etiā cū hēt secū diuulgatū medicū unū nec plures nō declinet ad as sumptionē medicinarum fortium nisi cum consilio medici periti ualde cuius scientia

probata & uerificata ē sup quo etstatᵉ expi
ētia sed pretᵉ ipsum eligat tēpore sue egritu
dinis debiles medicinas non fortes . Ego
qdem declarabo medicinas fortes que sunt
flobotomia cū multi sanguinis ex tracti
one Sīilitᵉ euacuatio cūuiolētᵉ laxatīs atra
ctīs ut ē cologntida scāonea . Sīilitᵉ euacua
tio puomitū cū forti medicina ut elleboro
nuce uomica . similitᵉ cū cristeriis acutis in
quibus ītrāt cologntida Serapinū castoreū
& similia ēt tollerare sitim & cessare apotu
aque & cibo totaliter ita qđ eger nihil sum
at . Sīili mō accipere cō fectiōes iuuamtoꝝ
multoꝝ sicut tyriacas & metridatos teodo
ricō & his sīilia . hęc ōnia sūt medicine diffi
ciles nō utere aliqua ipsaꝝ nisi cū cōsilio pe
riti medici in scīa & arte hec enī si fiāt inca
su debito sanāt egrum de pximo uel pea li
berabitᵉ amorte . quod si peccauerit in pprio
cāu & delicto interficient ut plurimum cito
uel facient acquirere egritudinem que inul
timo ducit admortē & ideo oportet cauere
abeis . Medicine uero debiles sunt . s . ex
tractio sanguinis cū scarificatione intibiis
aut in superiore pte corporis & laxare uen
trem cū manna & b iii

prunis & scyroppo uiolato & scyroppo. ro.
cum aqua friã. infriãtis. similit uomitus
cũ aqua. or. & secãiabin uel cum radice aut
cum radicibus melonum & similia. simili
ter cristeria leuia sunt sicut cum aqua ordei
aut decoctione furfuris cum aqua mel. uel
cum oleo tãtum & his similibus. Ad sub
tiliãdum uero cibũ est acceptio syruporum q
habent in usu factorum de zucharo uel de mel
le apum uel aqua ordeacea uel farre exor
deo aut micha panis pluries lota. aut sume
re modicũ de pane cũ ferculis exstraneis. s.
que non sunt sanorum fercula similiter curari
cũ medicinis sanatiuis. s. rebus quas cõsu
euerũt sani accipe frequẽt. sicut sunt syru
pus. noci. & syrupus. acetosus. & syru
pus uiolatus & rosatus. et ceteris his simi
les. sicut rose facte cũ melle uel zucharo
et uiole simili hoc mõ facte et mirabolani
confecti et similia Item acceptio decoctio
num compositarum ex medicinis debilibus et
securis ẽ uero requilitia. capillus ueneris.
et ligua bouis et semẽ endiuie. et cortices
citri et maciana et radices spagi et cortices
radices endie. et feniculi et apii. et semen
citrulli et semẽ portulace. et semẽ mellonũ
et radix maluauisci et eius sẽen et his similia
Itẽ syrupus cõpositus ex fructibus et seibus

et floribus quibus sani uti cõsueuerunt. Si
militer potus tamarindorum. uniuersa hec
medicine leues & debiles quando quando admĩistrate
fuerint suo loco & tẽpe iuuãt & sanãt egritu
dinẽ debilẽ. & aliquando sanãt egritudinem for
tẽ lõgo tẽpe. Quod si eorum administratio
loco suo nõ fiat nõ ĩtimũt nec generãt ĩtẽsũ
malũ. Similiter ĩuenimus maiorẽ partẽ me
medicorum cõsidere hoc mõ medicine ad que
rẽdũ securitatẽ. Euacuatõum uero cũ yeris
& agarico et turbit et his sĩilibus & sĩilit
cassia fistula modus mediocre est et nõ de
genere difficilium euacuatõum nec sunt de
medcinis debilibus. Cassia fistula uero li
cet haeat in se molestiã et in terdũ ĩducit põ
dus. i. tenasmon. est tñ secura medicina.
Agaricus et si sit securum ex parte sue laxatio
nis: tamẽ eius acuitate et siccitatis uehemẽ
tia nocet magno nocumento quãdo requiri
mus humettatõem totius corporis uel alicu
ius mẽbrorum et ita ẽ nocumẽtũ ierarum
et triferarum ĩferẽtiũ magnum ualde multo
tiẽs. et hoc ẽ quod nos phibemus sũptionẽ ty
riacarum et mitridatorum nisi hoc fiat de cõsẽsu
medici peritissimi et hoc in sanis et ĩegris aũt
dico quod iam posuerũt quod ĩregimĩe sanorũ
ẽsumere tyriacam quolibet. x. die hoc bini

12

dixerūt medici sed nōē id de ratōe medicīe
ratio absoluta ymmo oīoēs qui requirūt hoc
huiusmodi hn̄t necessario conditōes sicut
id quod posuerūt de cōditiōe tyriace quoli
bet die . x . pmodū conseruationis sanitatis
hoc non oportet sumere calidam hn̄tem cō
plexionē nec in tēporibus intēse caliditatis
sed ipsa uti debet ille in cuius stōco ē malus
humor uel hmor quicūq̄ Et sicut ēt ex hoꝝ
dictis ē q̄ uomitus sēel uel bis in mēse bo
nus ē modus in regimine sāitatis hoc ēt hēt
cōnditōes . s . quod nō sit ille debilis pecto
ris . nec talis cuius caput replet̄ de facili
uel accipiat ei frequenter almabada & q̄
nō fiat uomitus in tempore nimis frigido .
& secūdū quālibet rationē qua ipsi soluūt
sunt certe cōditiones sicut exemplar posui
mus quod ē quoniā nos direximus ad mi
nistrare debilē medicinā quā memorati su
mus de cuius cōditionibus & uti ipsa qn̄ nō
reperitur peritus medicus & quod possit
in ipsā manū īmictere cū quocūq̄ medico
q possit reperiri totū hoc positū est in loco
necesitatis Nā hoc idē nocet & ēt ista modi
ca quātitate maxīe qn̄ medicū ꝯtigit falere
& ad miistrare pret̄ ppriū . Et . Ga . quidē
declarauit nobis quoīā ipse iubet potū aque

donec sanet eius sitim & iducat sudorem i
corpe egri & mollificet naturā eius & amo
ueat febrē & sanabit pfcē & multotiens sol
uunt potus aque tēpe nō debito quod quidē
erit cā egri perditionis aut acquirendi sibi
lōgā infirmitatē dequa nūq̄ sanabit. Et iā
quidem determinauerūt ōnes cōditiōes qui
bus soluit potus aque uel phibet. qđ siqd
hoc ē de potu aque multo magis erit ialiis
que pret hec sunt & qñ cōtrariāt signa &
dubitatur apud nos utrū debeat solui potus
aque uel phibeatur dimictat ipsā eger bibat
& nō euitet Quod sifuerit apud nos dubiū
utrū nutrire debeamus egrū uel caueamus
ipsā totalit nutriremus ipsū tūc subtili cibo
Secūdū. hoc igit oportet esse tale regimen
ubi nō inuenitur penitus medicus .s. quod
cōcurrat semper cū regie sanatiuo & sumat
minus eo qđ cōsueuit sumere & conseruet
quotidie uirtutē incibi sumptōe talis aūt ci
bus erit subtilis :s. ius pullo℞ & ius carniū
& uitella ouo℞ pa℞ cocto℞ i aqua & simili
ter uinū cui decet dari aut cū cibo grossiori i
hec sint carnes pullo℞ & nō cesset semp cō
seruare uirtutem naturalem cū cibo. Simili
ter cōfortet uitrutem aīalem cūbon is odo
riferis cum calidis

13

.f. musco et ambra et sebres et ligno
aloes ĩegritudinibus frigidis uel frigidꝯ si
cut rose nenufera mixta et uiole inegritudi
nibus calidis. Sĩiliter quoq; cõfortet uirtu
tẽ uitalẽ & naturalẽ cũ ĩstrũetis musice et
cãtis et recitãdo sermões q ipsũ letificãt et
eius aĩã dilatãt. societate gaudeat. oĩa hec
oportet esse inquolibet egro q̃do medicus
nõ ẽ ad disponẽdũ necessaria que qdẽ iusse
runt ãtiq cuilibet medico Nã q̃do possibile
est regere egrũ cũ dietis non regat ipsum
cum medicina Quod sinõ dubitat esse ne
cessariũ regimẽ cũ medicĩa tunc regat ipsũ
cũ rebus solutiuis. tunc incipiat a debiliori
et leuiori et si hoc sufficit bene qdẽ. quod si
nõ sufficiãt : tũt ex medicĩa forti infortiorẽ
et q̃tocũq; poterit esse regimen cũ medicĩa
simplci : non regat cum medicĩa conposita
Quod sinõ poterit transire regat ipsum cũ
ea cuius cõpositio minor ẽ. nec eligat medi
cinas multe cõpositionis nisi cũ magna nece
ssitate et cũ sint huiusmõi predcẽ inhibitio
nes et cautele ĩdiscretione laudati medici
quanto magis oportet cauere ubi medicus
non est : oportet tũc maxmã adhibere dili

gentiā et nō accelerare administratōem medicinarum fortiū nec sūere multas medicinas et sit cōtentus deregimine debiliori inter regimina et hoc ē quod uisum est nobis de rectificatione secundum hoc capitulum

i Am cōcordauerunt antiq medici quod pricipiū regimnis hoīs est ipsum habere naturā leuem quādo enī exsiccatur maxime cui ascenderit ex eo fumi adcelebrū rectificet ipsā āte q̄ illi fumi mali adcor et celebrum ascendāt et corrunpāt et pturbēt spūs et inducāt pessimas cogitationes et stupefactionem et pigritiā abexercendo motus et ꝓhibeāt supfluitates digestionū oēs non expelli extra pp hoc igit adhibenda est solicitudo conpleta lenitatis naturę. Et dixit Auenzoar quod exmelioribus rebus qbus hō possit lenire uentrē ē infusio reubarbari cū tamarindis sed illud adquod declinat serui opinio quod melius est iusta id quod numeratum est ei de cōplexione tua ē esse cōtentum delemonia cū galma facta pingui et croco orientali et zucharo et suco limonum et bletis coctis inipsa absq eius aque pie ctione et assuescat etiam in hora:

14

conmestionis inprincipio sumere olera pre parata cū oxomagaro . i . cucha fcā ex ordeo et bono eleo ān conmestionem . Deinde su mat dn̄s meus qđ eligat excibariis alias fer culis et sumpta conmestōe sugat coctanum unum uel pirum uel pomum ān granatum cū nucleis suis . Olera que dn̄s meus debet sumere ĩprĩcipio sūt bledi uel spĩacii uel bo ragines qđ cūq; ipsoꝝ inuenitur preparata cū bōo ordeo et exomagaro de ordeo . Et cū ĩdiguerit lenisicatōe cum medicina tunc recipiat dereubarbaro bono . draghmā . i . et eo cōfoso accipiat oncias . ii . de tamarinđ . mundatis anucleis et acorticibus suis et in cidātur q̄tūcūq; subtilit' poterit et infūdāt ĩlibra una etmedia aque calide feruentis for titer pnocte unā . inmane uero coletur sup tribus unciis de syrupo rosato infrigidatiuo et sumat eum postea et nō comedat usq; in fine sexte hore diei . qđ si natura ex sicca ta fuerit multū . nōest negādum accipere de cassia fistula . cuius modus acceptionis talis erit . ℞ . lĩgue bouis dragmas . iiii . liqri tie mūdate et cōtuse capilli ueneris grāoꝝ berberis ān dragmas . iii . semĩis maluauisci draghamas . v . rosarū recentiū si inueniri po terit turiones vii . nūero . feniculoꝝ uiridiū

vii .tiruones ĩfũdãtur oĩa ĩlibra .i. cũ dimi
dia aque calide die et nocte etbuliẽt et fri
cẽt manibus de ĩde colentur super xx . dra
ghmas cassie fistule etdraghmas .iiii. olei
et zucheri uncias .ii et sumat illud . Et desi
nat acõmestione usq; ad eius cõplemẽtum
opatiõis. de ĩde cibet cum pulla elixata ĩ a
qua quod si nõ fuerit tẽpus rosaꝝ uiridium
ponat loco eaꝝ sirupus rosatus infrigidati
uus oncie .iii. Et ego qdẽ scio quod
aliquis forsitam admirabit deoppositõe gra
noꝝ berberis ĩ huiusmõi medicĩa cũ sint re
strictiua quare ĩtẽdis cũ eis ingeĩa i solõm
Scito quod grana berberis ĩhuiusmõi medi
cina hñt ꝓprietatẽ amouere molestiã ex cas
sia fistula & cõfortare uiscera & nõ ĩducat
pondus & hoc recepimus asenioribus artis
Et iã quidem posuerũt medici syrupũ seca
niabĩ laxatiuũ derosis quẽ oportet hẽre pe
nes dominũ meũ quo utatur adleniẽdũ na
turam tempore intense caliditatis cuius mo
dus hoc est Accipiatur libra . i . aceti uini
acuti ualde & ponãt ĩpõ .c.rose uirides &
ex põãt soli pdiẽ unã ĩ mane uero expriãt
rose ille et loco eaꝝ apponãt alie quãtitate
primaꝝ et nõ desinat sic facere ĩnouãdo ro

15

sas .s. die quolibet . iiii diebus & accepto
aceto illo fiat ĩde syrupus cuiuslibet libre
zuchari onciaſ. iii. aceti predicti & ecce qdẽ
auẽzoar cõponit syrupũ secaniabim factũ
depassulis & ẽ bonũ ualde & utile fieri ĩtẽ
pore estatis. Et modus eius ẽ qđ accipiatur
de passulis nigris mũdatis anucleis & põat̃
exipsis ĩ qualibet libra aceti libramedia &
ĩfũdãt̃ ĩ ipso duobus diebus deĩde fac bul
ire eas duabus bulitiõibus uel. iii. & colet̃
& ex hoc aceto fiat secaniabĩ talis enĩ cõpo
sitio cũ bõa diligẽtia facta ẽ utiliſ nã acetũ
incidit flegma & resistit humoꝝ putrefacti
oni resistẽtia cui non est similis & ẽ subtilis
substãtie nimis & naturã ĩflamãs & iõ uti
lis Secaniabim ĩõibus febribus. Verũtamẽ
acetũ nocet multũ epati radit enĩ ipsum &
eius sanguinẽ dealbat Et . Ga. quidem de
terminauit quoniã cõseruatio sanitatis ho
minis consistit insanitate epatis sed acetum
eius debilitat uirtutem passule uero amice
sunt epĩ ipĩguãt enĩ ipsum & nutriũt & tin
gũt sãguinẽ & humores decoquũt ueꝝ tamẽ
calefaciũt & urũt sãguinẽ qñ multũ sumit̃
deipsis . Sed qñ cõponit̃ syrupus de aceto
& passulis queãdmodũ ille nobilis uir con

posuit pueniet adnos iuuamētū aceti et li
berati erimus ab eius nocumēto quod īfert
epati & deueniemus ad utilitatē passula℞ &
ab ipsa℞ caliditate liberabimur talis inq̄ sy
rupus extraneus prepari oportet. Preuisum
fuit ēt a seruo cōpōere dn̄o meo duos syru
pos et unū electuariū utiles apud accidētia
memorata quo℞ uno syroporū utatur sēper
& ōi tēpore. Nam eius opatioēs sunt sutti
liare sanguinē & eius turbulētiā & fumos
melāconicos auferre dilatare aīam & letifica
re & lenire pectus & malas cogitatōes de
lere et cetera predicta accidētia Cuius mo
dus ē ut accipiāt frōdes rosa℞ uiridū bugl
ose libre dimidium sticados ūcie. ii. setecr
ude semis̄ fūi terre cortices citri āa ōcia. i.
fūdāt oīa ī sex libras aque calide die & no
cte de īde buliāt & exprīāt et colēt et effū
dāt sup ipsū vi libre syrupi mebumaē. i.
salsi. ponat supra lentū ignem donec fiat
ei modus syrupi et aromatizet cū quarta
pte aurei boni musci talis enī syrupus uisus
est a seruo nō habere similem in letitia ī for
titudīe cordis & roboratione corporis & ē
tempatus neq̄ enī calefacit neq̄ inflāmat
& īo ōi tempore sumi pōt & eius sumptio

16

ē a duabus ūciis usq₃ ad tres cum aqua frigi
da inestate in yeme uero calida . Sed alter
syrupus qui ē de idtētione serui conponere
ipsū est syrupus lenitiuus nature et possibi
le erit lenificare uentrem duabus assellatio
nibus uel tribus secundum preparationē et
cōfortabit uirtutem expulsiuā que est in sto
maco et ī testinis et educit flegma et me
lancoliam et coleram suauiter nō offendēs
uasa nutritionis et sunptio eius est a tribus
ūciis usq₃ad . iiii . cū aqua calida ī qua coquat̄
anisum donec mutetur eius color iste tamē
non accipiatur semp sed apud necessitatis
tempus ad educēdū supfluitates detētas et
cum eo usus fuerit dominus meus semel in
ebdomoda confortabit uiscera et auferet ab
eo dispositiones illas que inducunt siccitatē
et lenificabit naturā et reducetipsam ad ei
us cōsuetudinē cuius cōpositio talis ē . ℞ .
polipodii rasi et mundati fisticoꝝ excortica
toꝝ et cōtusoꝝ ana ūcias . ii . buglosse sene
ūciā . i . liquiritie mūdate & cōtuse & ligni
maluauisci cōtusi ana ūciā . i . feniculoꝝ ui
ridū . M . i . rosarū uiridum . iiii . numero
infundantis omnia inlibras . iiii aque calide
die et nocte inmane uero buliant etcolētur
post expressionemsuper ūciis tribus decas
sia fistula munda

ta uel fucata cum onciis .v olei amidolarum et ponatur seorsum. Deinde accipe mirabulanorũ cortices kebulorum indorum & ẽblicorum ãn draghmas .iiii. cõtundãtur mirabulani & ĩfũdãtur i libra .i. et dimidio aque calide feruentis per diem & noctẽ. mane uero exprime illos expressione bona & adiungatur prima aqua in qua est cassia fistula que posita est seorsum & coniunctis his duabus aquis effundantur super .iiii libras syrupi uiolati & ponatur totum super lento igne & suspẽdantur in ea in petia panni lini subtilis & rari spice & masticis ãn .draghme .ii. reubarbari cõtusi draghme .iii. & quotidie exprimatur petia illa cũ spatula ut uirtutes illarum spẽrum inmictantur in syrupum & cũ assumpserit syrupus spissitudinem & modũ aliorum syruporum deponatur ab igne & reponatur in uase mũdo & eo utatur tempore necessitatis sicut dixi. Electuarium uero quod sic signauit seruus ẽ trifera magna quam ex aña composuit seruus in usum illorum quibus ẽ opportuna que quidem bonificat digestiones & cõfortat omnia menbra uniuersaliter & spetialiter cor & stomacum & tardare facit canos & dissoluit flegma & ꝓhibet fũos ascẽ

dere adcelebrum & corroborat sensus & au
fert eorum stuporem & iuuat coytũ & dila
tat aĩam Cuius conpositio est ut accipiatur
mirab. kebulo℞ yndo℞ & bellic. añ õcia. i.
rosarũ rũbea℞ lingue auis señ marini seĩs
sparagi seĩs carotarũ seĩs eruce ãbarũ spe
tieru ben anici masticis corticis belsen . añ
oncia media cubebe cardãomi gariofilorũ
aneti galãge piperis lõgi ziziberis . dorõi
ce. ligni aloesboni . añ octauã p tẽ ũius ũcie
pio℞ mũdatorũ oncie . iii. terãt medicine
sicce & cribellent & terant semina & pini
ut sint bene lenia & fricentur mirab. cum
qnq; libris olei amigdala℞ uel olei fistico
rum rem post rem . deinde misceantur oĩa
cũtribus libris mellis dispumati & reponat
in uase & dosis eius erit a iiii. dragmas us
que adquinque tepefacto cum aqua calida
inqua coctum sit anisum . sed in aere tem
perato sumat exea minimã sorbitiõem nec
sumat exea temporibus intense caliditatis
nec aliis temporibus utatur ea frequẽt . sed
sumenda est semel inseptimana . hii syrupi
& elletuaria quos prouidit seruus debent
esse sẽp ĩthesauro regis . Etnotũ ẽ apud do

minum meum regem quod passiones anie mutant corpora mutatõibus magnis & manifestis omnibus & testatio huius est quod aliqua hora tu uidebis aliquẽ hominẽ con-buste conpositionis & fortem habentem uocem et cum uigorosa fame et cum super uenerit ei aliquod dequo timet tunc uidebis ipsum mutatũ colore et uigore faciei perdito et in curuata statura et uocẽ raucam qui etiã si uoluerit eleuare uocẽ suã toto posse nõ poterit et debilitabit eius uirtus et forsitã arripit eũ trẽor ex debilitate nĩia & euis pulsꝰ mĩorabit et eius oculi ꝓ fũdãt et palpebre grauãt amotu et ĩfrigidãt corporis superficies eiusq̃ cibi appetitus cadit et causa quidem omnium harum passionum est re-uocatio caloris naturalis et sanguĩs ad cordis interiora. Contrarium horum quoque predictorum esse poterit ut aliquis erit debilis corpore et pallidus coloris faciei et uocem habet planã perceperit aliquod qđ letifi-cat ipsum grandi letificatione statim uide-bis ipsum robustum corpore et eleuata uo-ce et splendida facie et accelerãtur eius motus et pulsus eius magnificabitur et ipsius corporis superficies calefiet et appa-

18

rebit exultatio & letitia in ipso quę nō pote-
rit occultari . Et causa quidem istorū affe
ctuum est motus naturalis carnis & sangui
nis ad manifestas partes corporis sicq; accidē
tia pterritorū & timidorum qui uicti sunt
& similiter uictorum qui optinuerunt ma-
nifesta sunt . quādoq; possibile est uictū ni
hil posse uidere ex defectu uirtutis uisiue
eiusq; segregatiōe Victoris aūt quasi auge
tur splendor faciei augumentatione mani
festa ita quod uidetur ei lumen aeris augu-
mentatum & magnificatū ab eo quod erat.
hoc aūt patet maifeste & non eget prolixita
te declaratiōis. et ideo iubere debēt medici
ut abeat sollicitudo ī motibus animalibus
& ipsorū uisitatiōe quotidie & puideat in
ipsorum certificatione tempore sanitatis &
egritudīis nec aliud . R . debet hic pcedere
aliquomodo & oportet medicum hic habere
in eius extimatione . s. quod oīs eger habe
at aīam aut causā & ōnis sāus latā uel āplā
& ideo intendit medicus in his que aufe-
rant animales passiones quę faciunt ipsam
aggregari . Nam cum hoc sanitas conser-
uatur & id est magis primum & precipuum

in egrorū sāatiōe. & maxime cum egritu
do sua fuerit aīalis sicut pleuresis & sicut stu
pefactio melicōica ī quibus solicitudo aīali
um motuū maior uel fortior debet esse. Si
militer cuicūq; superuenerit lōga cogitatio
& sollicitudo de his quibus mos nō erat hoc
facere uel dicas ipsā extensionem. nam in
huius non presumit peritus medicus rectifi
care motus animarū ipsarum in illis passio
nibus remouendis. Medicus uero in quā
tum medicus cuius ratio nō est scire inge
nium tales passiones excludere. Veruntа
men hec omnia pernotescunt a speculatiua
phylosofia & doctrinis legū. philosofi eīm
quemadmodum ediderūt libros de generi
bus scientiarum sic fecerunt plures libros
in rectificatione morum & doctrinis anime
ad querendum mores nobiles ex quibus nō
resultet nisi operatio bona et prohibēt ade se
ctu & docent modū auferendi ab aīa qdcūq;
uitium in ipsa inuenerit donec deleat̃ ille ha
bitus inducens defectum similiter quidem
doctrine legū & iuriū accepte ex ꝓphetaꝝ
ꝓphetiis & natura et scientia bonorum regi
minum etiam iuuant ad rectificationem
uirtutū anime ut eius bone disposi

tiones perueniant exquibus nō nisi bone o
perationes sequnt᷑ + & pp hoc nō inuenies
anime passiones magnam inducentes muta
tiōem nisi uilioribus uulgi nō hn̄tibus sciē
tiam inmoribus phylosophicis + nec inlegū
doctrinis sicut paruulis mulieribus & insi
pientibus uulgi Omnes tales prenimia cor
dis mollitie obstupescunt & timent & uide
bis eos quādo peruenit ad eos aliquod dan
num aut aliquid ad uersitatis tēpore insur
gere eis timor & clamant & plorant & per
cutiunt maxillas & pectus eo℞ & contingit
aliquādo supabūdare eis has res intantum
quod ipsi stulti moriūtur subito uel inmo
mento tēporis exhoc quod accidit eis tristi
tie & ansietatis : Simili modo qn̄ aduenit
stultis talibus aliquod cōmodum excōmo
ditatibus tēpo℞ magnificatur eorū letitia
per hoc extimantes illi uilissimi exmodica
doctrina anime sue peruenisse iam ad ma
gnū bonū & gloriāt᷑ & dilatant᷑ ī omnibus
his que peruenerunt exdilatatiōibus & mul
tiplicāt ipso℞ usum & gaudiū donec aliqui
ho℞ moriūt᷑ exuehemēti exultatione eo qꝛ
spiritus eo℞ dissoluūt᷑ pp ipsiusdeclinatōē
adexteriora corporis subito sicut dixt

Ga. Et cã totius huius est mollities aĩe & ipsius ignorantia rerũ ueritatis. Docti uero & acquirentes mores phylosophie & legis doctrinas acquirunt animabus suis fortitudinem & tales sunt uere fortes ita quod non mutantur tẽporũ aĩe neq; patiunt᷑ nisi morte mõ & q̃tũcũq; alquis magis suscipit dedoctrina. minus patietur ex ambobus ac cidẽtibus equalit᷑. videlicet. exdie boni uel mali donec sipuenerit ad aliquod magnum bonum ex bonis mundi que quidẽ uocant᷑ aphylosophis bona fantastica nõ magnificat᷑ illud apud ipsum. & nichil reputat bona talia & cum peruenerit ad eũ magnũ dãnũ & ãgustia magna ex tẽpore aduersitatibus quas quidẽ phisici fantasticas aduersitates uocãt nõ stupescit neq; timet sed eas tolle rat bono mõ. Verũtñ huius dispositõis motus inaĩam ipsius hoĩs peruenire poterit qñ pertĩgerit ueritas & perfecte cognouerit naturas ipsius uniuersi. Nã & si maius bonũ quod ẽ ĩter mũdana bona cõtinuo aliter permanet omnibus diebus sui spatii uite esset hoc utiq; minus & modicum ualde atq; cũ sit finibile & corruptibile hoĩs fine aduenie te ĩ quo morit᷑ sicut cetera aĩalia

simili mō & maius malun malorum simili morte circumspecta a qua impossibile est e uadere erit minus malū malo mortis absq3 dubio et ꝓpter hoc erit modica mutatio fac ta ab hoc malo quia ininferiori gradu est q̄ malum cuius priuatio aduentus est impossi bile. Merito nāq3 phylosofi appellauerunt bona huius seculi et huius mala. bona et mala fantastica plura et enim suoꝝ bonoꝝ ymaginatur homo bona esse que quidem in rei ueritate mala sunt. Similiter et plura mala malorū suoꝝ extimat esse mala que quidem bona sunt. pluries enim cōgrega bit quis diuitias multas et perueniet ad di gnitates et imperium magnum quod erit sui corporis perditionis cā. ac eius anime detestationis in eo quod turpes acquirit mo res et dierum abreuiationem et perlongari a deo excelso cum quo coniungi est bonum optimum et sempiternum. Et multotiens depauperatur diues ab eius diuitiis et depo nitur rex a regno. quod quidē erit cā recti ficationis sui corporis et perficiēdi sui anīā rectis morib9 et nobilib9 & suoꝝ dieꝝ ꝓlō gationis et eius accessū et adherere ad deū quod est eternum bonum Dicit aūt seruus

quoniam siue plongetur uita siue detrūcetur sic est opinio medicoꝝ et phylosofoꝝ et aliquoꝝ subantiquis legibus uiuentium saracenorum uniuersalit᷑ ut plurimum quod uulgus extimat ut bonum est malum inueritate et quod existimat malum est bonum inueritate non aūt huius intentionis tractatus est haꝝ reꝝ ueritates det᷑minare et ipsarū modos dicere quia iam super hoc conpilati sunt libri multi in omni tempore et in omni gente sapienti que studet in scientiis : sed significauit seruus per hanc significationē debere exercitari circum usum anīi ut modicū recipiat passionis studens inillis libris moralibus et legum doctrinis et corruptōibus iudiciis atq₃ ratiōibus quas ītelligētes det᷑minauerūt dōec fōrtificet᷑ aīa et ītelligat & cōgnoscat ueꝝ esse ueꝝ et falsū esse falsum et minuatur passio ī aīa sua & sic eius passio et intelligentia priuata amalo et recedat sollicitudo eius et societatis plōgatio et dilatetur aīa eius ipsa existente inquauis natura et hic locus bone cōsideratōis p q̄ erūt dimīute male cogitōes suspiria et tristitie et ēt possibile ē tolli totalit᷑ cū posuerit hanc considerationem uersus oculum eius

intellectus quoniam inquacumque re cogi
tauerit homo et doluerit cum ipsa cogita
tione et ei aduenient tristitia et suspirium im
possibile est hic esse nisi unū deduobus uel
. s . cogitare in re preterita queadmodum
cogitaret de eo qđ preteriit pecunie amis
sionis uel mortis alicuius hoīs pp quem do
let et tristatur uel cogitare de rebus futuris
ad uenire et extimore contingente ei in re
ī qua cogitat extimat incidere aliquod dan
num . sed notum est cum intellectuali cogi
tatione quod cogitare in eo quod preteriit
nullo modo ꝓficuum est ymo tristari et do
lere dehis que preterierunt est deopatōibus
insipientiū : neq; enim differt aliquē trista
ri alicuius pecunie perditione & huic simili
ter ante tristari esse hominem et nō esse an
gelum uel stellam et similes cogitationes
rerum impossibilium . Cogitatio uero inhis
que inducunt actionem anime et pati tediū
in re contigente infuturo similiter relinqui
debet cum hac consideratione . videlicet
quidqd homo timet aduenire sibi est de na
tura reꝝ possibilium quia possibile est esse
et possibile est non esse et sicut ipse dolet
& cōtristatur neforte cōtingat quod timet

ſic debet ſuam animam dilatare cōſidendo
indomino et cum hoc poſſibile erit cōtrariū
eius quod timuit nā quod timuit aduenire
ſibi et eius contrarium poſſibiliū ſunt am
bo hoc eſt quod uiſum eſt aſeruo eſſe neceſ
ſarium in hoc capitulo et cetera.

p Rimum quod oportet cōſiderari
eſt rectificatio aeris deīde prepa
ratio aquaꝝ. Prima uero prepara
tio amboꝝ nā hoꝝ principiū & maior pars
materie quam medici appellant ſpiritus qui
ſunt uapores ſubtiles in corpore humano
reperti & ceteris animalibus eſt ab aere ex
trīſeco attracto uapores cum ſanguīe exiſtē
tes in epate et uenis ex eo ꝓcedentibus di
cuntur ſpiritus naturales. Vapores uero ſā
guinis exiſtentis incorde & arteriis dicūtur
ſpiritus uitales. Vapor aūt qui exiſtit inuē
triculo cerebri & qui tranſmictit̃ exeo per
concauitates neruorum dicit̃ ſpiritus anima
lis ſecundum ipſorum principium & maior
pars materie ē ab aere extra uel ab extra a
tracto & cum fuerit aer putridus uel frig
dus ſeu abhominabilis mutantur huius
ſpiritus omnes & ſequetur

22

eorum condicio econtrario eius quod opor tet. inquit. Ga. intelligo substantiam aeris attracti abhomine cum spiratione esse ĩfine tẽperamẽti & puritatis ab omni re que ipsũ coinquinat & det'pat ĩquit auctor. & quãtũ cumq; spiritus subtilior erit et eius mutatio inmutatione mutabitur cõditio animalis & uitalis magis q̃ naturalis. Ergo cum fuerit mutatus aer parua mutatione mutabitur cõ ditio animalis mutatione que percipi potest Et ideo inuenimus aliquos percipientes de fectionem operationũ animalium apud ae ris corruptionem. s. accidere ei permistio nẽ in tellectus et breuitatem intelligentie et defectum memorie non tamen percipiẽ tes mutationẽ operatõis uitalis & naturalis

c onparatio aeris ciuitatum aeri can porum et planitierum est sicut cõ paratio aque grosse et aque clare etdulcis. Nam ineo quod ciuitas habet ex celsa ędificia et uias arctas et maior pars e ius quod resoluitur in ipsa est ex superflui tatibus habitatorum et mortuo℞ suorum

& cadaueribus suarum bestiarum & quod
ex eorum cibis uel cibariis putrefit sic ipsius
aer putridus & turbidus & redduntur ua-
pores eodē modo consimiles ingradu nec
aliquis uestrum percipit quod in ipsa con-
tingit. Sed cum non habeamus uiam inge
niationis resistendi huic ex quo nutriti
sumus inciuitatibus et consueuimus per
manere inipīs saltī eligatur ex ciuitatibus
ciuitas discoperta ī circuitu & maxime apar
te aquilōis & oriētis & ciuitates situate sup.
ex celsis montibus paucarum arborū & aquarum
quod si non poteris habere uiam ingenia-
tionis necessaris inparte Videlicet & circha
hoc. s. aciuitatibus transferri habitet tamen
in extremitatibus ciuitatis. Videlicet. in
parte settentrionali & orientali earum & sint
habitacula domus excelsa in eorum edifici
is et ampla in habitu que auento percutiā-
tur settentrionali & sol ingrediatur in eam
Sol enim dissoluit putredines aeris & sotti
liat ipsum & purificat & sit sollicitus pro-
longare latrinam inqua secedit aloco cubi-
li sui disponere ipsā quantū cumque remotius
et cum hoc toto posse ingeniare in aeris rec
ctificatione et ex siccare ipsum cum aroma

23

tibus & fumigiis conuenietibus secundum aeris mutationem hoc est radix ī principio regiminis. Sa. corporis aut anime et cete.

L Icet caueres et custodires te ultio tuo posse īpossibile tñ ē absq; aliquorum paucorum accidentiū innouatione in corpore frequēter qđ ē quod aliquando natura est leuis et aliquādo parum siccha et patietur homo mutationem in eius digestione per unum diem aut ante: sentiet parum doloris in capite uel ī alia parte corporis leuiter tamē et plura his similia. Caue igitur ex inde ut non assumas adcurandum ista talia nec festines sumere medicinas cum quibus intendit huius accidentia remouere. Iam iussit dominus medicorū non debere hic medicari quia ipsa natura sufficiens ē ī talibus nec in diget iuuamine alicuius medici sed permaneas in illis cum regimine sano et bono nam si hec parua accidentia corporis medicaueris inter duo permanebit. s. uel quod tua operatio erit erronea et remouens naturam a sua operatione naturali. uel recta et reducens naturam ad suam operationē naturalem et docebis naturam tuam pigritiam et reddes ipsam non

facientem quod iam oportet facere nisi cum
iuuamine ab exstra ueniente et posuerunt
exenplum debestia que non uult ambulare
nisi cum freno ipsa enī stabit quousqꝫ faciat
moueri ipsam homo. simili modo et homo
cum ipsa natura curatᵗ absqꝫ consuetudine
in possibile est non innouari mutationem a
liquam incurare eam et aliquando durabit
illud tribus diebus uel. v. absqꝫ dolore et
debilitate ī ipsa uirtute quod sicepis incoa
dūatiōe coadūare et cōstrīseris ipsā nō sol
uetᵗ cūmedicinis cū natura rediuerit adeius
cōsuetudīē et erit cā huius motus naturalis
exmotibus naturalibus ex pulsiue uirtutis
qꝫexitata ē ad expelēdū qđ debuit expelere
et naturā lēificabit et cū ipsā cōstrīxerit le
det et ꝑdet alias ꝓhibebit suā opatōē cōue
niētē et occultabitᵗ id qđ exire patū erat et
īducet lāgoꝛs et possibile ē ut sit cā ilius le
nitatis debilitas uirtutis retētiue et si nature
relīqueretᵗ ex itaretᵗ ꝑse et eius opatōes na
turales Sed sicōfortatᵗ uirtus hic abaliquo i
alio q̄tūcūqꝫ fuerit pigra recipiet utiqꝫ illud
ī societatē et cōsuetudīē dōec q̄tūqꝫ pigra
fuerit īdigebit excitatōe abexstra Patet ita
qꝫ māifeste qđ magis cōueniēs ē relin qꝫre
hec talia ipsi nature et sic oportet fieri īquo
libet accidente inquo nō ē periculū ꝫt ceter

24

e Cce dixit Abimatar alpharabi qu
od scīe medicīe & nauigatōis &
& cultus terre non est finis quem
cōseqt̄ eaꝝ opatōes necessario. nam ali-
quādo medicus opat̄ qdqd decet opari p-
fecte nec cadit error nec expte sui nec ex-
pte īfirmi & nō sequetur īde sanatio que q
dem ē finis nec natura coresp̄ōdebit. agēs
enī quod ē īnobis nō ē tātū medicina sed-
medica & natura. natura quidē nō respon-
debit aliquādo ꝓpter plures cās quaꝝ ali-
que in hoc tractatu memorate sunt. simili-
ter & agricola recte opabitur quidquid de-
bet opari non tamē ꝓsperabit̄ illud semen.
Similiter quoqȝ & ipse nauta curat nauē me
liori cura qua poterit & edificat ipsam meli
ori edificio quod possibile est quod pgit ma
re conuenīeti tēpore inquo consueuit & cū
hoc toto nauis peribit Causa uero totius hu
ius est dependentia huius finis exoperatio
ne duorum quorum unum operari nititur
quod intendit per superiori & digniori mo
do quo pōt alteꝝ uero deficit ī eius opatōe

q Vando intellexeris bene totum
illud quod cōtinet capitulum pre

cedens scies quod aliquãdo egritudo pote
rit esse leuis & fortificabitur natura supra ip
sam & incipit remouere ipsam & studet fa
cere omne quod debet & fallit medicus in
curatione sua & interrunpetur exinde natu
re operatio & hoc maxime contĩgit õibus
locis oĩbꝰq; tẽporibus. Inquit rasis ĩ quodã
capitulorũ suorum q̃d quãdo egritudo erit
manifestior uirtute non iuuat medicina ali
quo modo quãdo uero uirtus manifestior
fuerit ipsa egritudine non egebit medico
ullomodo qñ uero natura & egritudo equa
les fiant tunc indigeret medico ad substen
tandũ uirtutem & iuuandam ipsam posse
superare morbum. Inquit auctor ex dicto hu
ius uiri in arte sua periti innotescit quoniã
exigentia medicum relinquendi maior est
quã ipsum requirendi cum facta fuerit ope
ratio in omnibus egritudinibus & hoc qui
dem quãdo erit medicus laudabilis sciens
q̃d debeat naturã substẽtari no aũt q̃d ꝑcuti
at & diuertat eã ab eius cõsuetudĩe prĩcipali

Vltotiens fallunt medici facientes
egris eoꝝ medicinas ĩcidẽter & ñ
morietᷣ exinde eger, sed euadet. Nam ego

25

uidi quēdam cui data fuit laxatiua potio for
tis non indigenti & superuenit ei fluxus sā
guinis ex parte in feriori & cum cōtinuasset
aliquibus diebus ad uenit ei tenasmō forte
nimis qui sanatus est postea. Vidi & aliū
patiētē repletionē q̄ dr chachomia cuius
complexio ignorabatur & flobotomatus
deductus ē inpericulum mortis & eius uir
tus defecit & prolōgata ei egritudine ulti
mo sanatus ē. Nō aūt negligendus ē nihil
ut forsitan putet aliquis quoniam error me
dicorum est parue lesionis dicens quod cū
peccasset hoc magnum peccatum non ex in
de cōtingebat mori multo minus q̄n pecca
uerit medicus ī quātitate cibi uel quātitate
subtilis laxatiui nō ē sicut sermo res ī his
causis p̄cedētibus. tu enī uides ad oculū
aliquos detrūcatos māibus uel pedibus aut
oculis extractis uel eis aduenire magnas
uulnerationes ībello īcōcauitate corporis.
nec pro tanto moriuntur sed uiuūt usq̄quo
deus uoluerit & uidebis aliquem punctum
abaliqua subtili acu uel spina et deueniente
punctura ad arteriam uel ad neruum spas-
mabitur et morietur hoc modo procedit ne
gotium in errore medici uel quod peccet pe
peccatum magnum

dequo eger euadet uel qđ peccet ĩ modica re et morieť eger hoc totũ oportet te ĩ telli gere et omnes qui habent intelligentiam

Otum est quod conmestio cibi so liti et potus aque secũdũ consuetu dinem et balneari inaqua frigida qui consueuit illud et ingredi balneum hec omnia putant aliqui non in ducere magnũ periculum ipsis egris cum facta fuerĩt in de bite nõ tñ est ita . G . enim declarauit quod aliqui febricitantium potauerunt aquam fri gidam que solita fuerat eis et facti sũt eius humores crudi et excitatus est ignis eius fe bris et mortuus est inde . Sunt alii quorũ potus aque frigide est medicatio inlenificã nda eorum natura et eorum ignem febri lem extinguendo et sanati sunt inde . qui bus si prohibita fuisset aqua utiq; fuissent mortui Sic est quod aliquis febricitantium si rexeris eum cum aqua frigida sanatur et liberatur . aliquos uero interficiet . Simi liter quoque introitus balnei mundificat aliqua corpora febri d ii

26

citantium et eorum propinat in ali
quibus uero addit putrefactionē & febris
efficitur fraudulenta & moritur . simili mō
& cibi exhibitio erit aliquādo cā mortis .
Ordines uero oīum istarum rerū & condi
tiones qbuscūq3 haꝝ opationum soluātur
uel prohibeātur iam tradite uel declara
te sunt rationibus . Sed intelligere hoc
totum exlibris facile ēst ualde hn̄ti pfectū
intellectum uerūtn̄ operari illud intenpore
infirmitatis indiuisione difficile est fido sa
pienti . qui uero ignorat radices huius artis
& qui operatur casualiter & ei nihil uidetur
difficile nec ineorum cadit opinionem . i .
intentionem quod sit reperiri egritudin
em que indigeat preuisione . Inquit
Abrasis inquodam suo capitulo . Medicina
est ars usitata inqua uulgus populi gloriatur
sed eius nobilitas q̄ nimis uidetur difficilis
perito medico Inqt auctor dehoc qd̄ posuit
Abrasis inillo capitulo . G . enim in ple
uit librum suum posuit enim quando decep
tores assumunt inleuem hanc artem & apud
eos modica reputatur cum apud . y . uideatr̄
difficilis atque prolixa nec putes qui studes
in hoc tractatu hoc esse proprium in .

arte medicine. Videbis enim cum bene respexeris omnes alias scientias naturales & mathematicas aut theologicas sic eas inuenias .s. quantūcumq͡3 aliquis erit magis perfectus in aliqua scientia plus ei uidetur difficilis & insurgunt apud ipsum et quod remotum est propinquum & eius allegationes & fantasias multiplicant & ad ipsius responsum erit celer super eo quod n̄ ītelligit Et reuertentes ad propositum dico quoniā quod dixi esse facilem intelligentiam artis medicine apud bene intelligentes & difficilem apud eos esse opinionem in ipsa considerauit. G. quod hoc modo nō dixit quod tractatus conueniens est ut ungatur senex cum oleo & fiat ei fricatio lenis & erit hec operatio facta conuenienter re℞ difficiliū Inquit autor considerandu ē nobis hn̄tibus intellectum cum fricatio & unctio sint apud. G. exrebus difficilis operatōnis nobis .s. perueniētibus in particularem operationem & similiter potus aque uel eius piectio sicut prediximus quomodo erit hec

27

res ĩ flobotomia et euacuatione cũ coloquĩ
tida et suco cucumeris asinini & ambobus
generibus elleboris & ĩ clisteriis cũ castoreo
serapino et oppoponaco & ĩ cauteriis & inci
sione & apertione quod qñ oĩa huius apud
probos medicos uere difficilia reputan-
tur Inquit Auenzoar in suo libro noto nũ
quam administraui medicinam laxatiuam
alicui aliter quin pluribus diebus ante illud
meum cor laboraret & similiter post illud

n Egocium hominis in ipso coytu
Notum est quoniã nõ est aliquis
qui utatur ipso ex parte regiminis sanitatis
nec ex parte conseruationis spẽi sed ad de
lectationem tãtũ et ob hoc exercent ipsum
homines totis suis uiribus omni tempore
& omni modo Sed manifestũ est apud
sapientem quod coytus nocet omnibus ho
minibus preter paucos quorum conplesio
inducit non offendere eos modicum ipsius
Verũ tamem hominens diuersificantur ĩ
lesionis quantitate Nan aliqui sunt quibus
nocet multum aliquibus uero parum sed
eius nocumentum in iuuenibus qui sunt

humidi modicū est offendit autem senes & conualescentes ab egritudine & omnes habentes naturam siccam. Vidimus enim quandoque ex conualescentibus qui exercuit coytum & illo die mortuus est & exillis fuit cui accidit sincopis & recidiuauit in febrē & mortuus ē post paucos dies. Vniuersaliter igit̄ coytus mortiferus est egris & conualescentibus & siccis conplexione nec quisquam debet exercere coytum ante cibi digestionem nec cum fame nec cū siti nec inebrietate nec post coytum ad balneum. nec post laborem nec ante sanguinis minutionem nec post illam per unam diem & dico quod quicunque cupit sanitatis continuationem non assumat coytum ī mente sua nec recordetur ipsius quatumcūque poterit.

Vuamenta uini multa sunt si sumitur sicut debet tunc erit causa conseruationis sanitatis et multaꝝ infirmitatū remotionis Verūtn̄ iā notū est quoniā nō oēs hoīes sciūt modū utēdi ipso neq͂ attēdūt nisi ebrietatē Ebrietas uero nocet oībus hoībus Errauit ergo qui eē putaū utilē ebrietatē scel

inmense ebrietas namq̃ ē plenitudo totius corporis & ꝓprie incerebro sed modica quātitas queiuuat debet sumi postq̄ cibus educitur ex stomaco Adolescentes uero ñ utātur eo quoniā ledit eos ualde. corrūpit enim eoꝝ cerebra et aīas. Et dixit. G: quod non debet gustare de eo Iuuenis nisi post edomadas. iii. i. xxi. ānos. Et q̄tūcūq̃ accesserit in etate tantum erit sibi uinū utile Senibus autem erit uinum magis necessari um q̄ ceteris hominibus

Alneum quoq̃ oportet esse ī retention sanitatis & sanatione egritudinum. medici iubent balneū tempore egritudinis secumdum diuersitatem egritudinum & etatum. Et dixerunt quod ī tempore regiminis sanitatis debet homo uti ipso quolibet die. x. Et dixerunt quod assiduatio usus balnei omni die putrefacit humores & hoc est uerum dictum. nam qui trahit longam moram sudat nimis ideo intret & non tardet sed balneetur et egrediatur & os colluat etiam si sitiat omni die & maxime.

senes & malā habentes cōplexionem . nec quis ingrediatᷣ balneū ante q̄ cibus educatur a stomaco. Sed eius ingressus sit post q̄ stomacus fuerit uacuus cibo añ q̄ recipiat famem et hoc est utile omnibus hominibus Sed post q̄ percepit famem non est bonum intrare in ipsum nisi qui querit esse macilentus . Et modus usus eius est ut cum intrauerit sudet primo & tergat sudorem suum cū petia panni lini mundati . & quantū cūq; fluxerit sudor tergat ipsum donec pannus sit madefactus & tunc mundificet cutē deinde fricetur et abluatur cum aqua calida que non mordeat corpus . postea minuatur de caliditate aque paulatim ita quod ultimo abluatur cum aqua tepida . Qui uero intēdit esse macilentus utatur aqua calida sicut aqua potus et intret aquam calidam quam possit tollerare caput uero nō oportet lauari cū aqua nec cū aqua tepida nec cū aqua frigida tantū sed debet lauari cum aqua calida ualde donec sentiat incendiū in cuti capitis aqua enī frigida et si confortet cerebrum remanebunt eius superfluitates in eo fixe

et infrigidabunt illud et etiā omnes nervos
quia in cerebro habent ortū et ex inde fient
omnes motus tardi et possibile ē quod quā
doq; inducatur paralesis uel tortura aut spa
smus et illud oportet cauere ex hoc ulti-
mo nimis aqua etiam tepida inducit cere
bro frigiditatem & fumos & mollitiem &
debilitat omnes sensus & motus corrobo
rat. Dormire uero post exitum balnei ual
de est utile inquit. G. non uideo in dige-
stione rei solubilis sompno utilius post
exitum a balneo sed sompnus in balneo pes
simus est posset enim generare simcopim
ex bello inter ipsum sompnum & calorem
balnei resultante Nam calor. S. balnei at
trahit calorem ad exteriora corporis. Som
pnus uero calorem attrahit ad interiora &
oportet ut caueat a potu aque frigide cum
exierit a balneo iam enī narrauit. G. quod
quidam potauerunt aquam frigidam post
exitum ex quo renes eorum infrigidati
sunt & in egritudinem ydropisim inciderunt
propt' hoc est melius expectare & tol
lerare sitim donec algeat corpus & recedat
caliditas menbro℞ acquisita a balneo & tūc
bibat aquā quod si tūc nō poterit tollerare

firī tēpet aquā cū syruppo corticis cytri aut sirupo demastice aut syruppo rosato & tūc bibat siilit̄ syruppū desquināto ab ordeo fa cto cū nucleis granatorū & zucharo tēpera to cum musco & lingno aloe quod si expec taret donec recederet a corpore calor balnei & tūc summeret hoc.s.syrupum de squinā to uel aliquem predictorum syrupo℞ uere melius esset oī homini utiq͂ & cetera.

Vultotiens incurrūt hoīnes reumata ex eo℞ ignorantia in eo quod eis ge neratur quotidie uel erit catarrus fluens ad nasum uel uocis raucedo & tussis quando fluit in cannam pulmonis. Et ideo bonum est ut caueat se a reumate in yeme et estate et in exitu eius a balneo induat se in balneo anteq͂ exeat et conseruet caput suum a forti frigore semper quod est causa reumatis. Si militer custodiat se acalore intenso quia dis soluit & facit fluere supfluitates cōgelatas in cerebro & hec erūt reumata a cā calida ma gis qua afrigida. fluunt aliqñ ad cōcauitatē pulmonis & occupāt ipū.i.replēt ipūm subi to scilicet exmulta huīditate descēdēte et de bilitātę recipiētē & erit uirtus expulsiua de

bilis nō potēs illud expellere pertussim &
suffocatur in̄ homo uel sequit̄ hosoa quod ē
abreuiatio anelitus ut non possit iacere. qn̄q
fluit adstomacū & generat fluxum intesti
norum que est egritudo difficilis curatōis
qn̄q fluit adaliquam partem iuncturarum
& quādoq adsubstātias mēbrorum intrin
secorum in ipsoꝝ cōcauitates & facit appā ī
illo menbro et sequitur pleuresis & pilemo
ma & apostema epīs aut apostema stomaci
uel alioꝝ mēbroꝝ quare bonū ē cauere are
umate. Preseruatio areumate esse poterit ī
preseruando caput amulta calefactione uel
amulta infrigidatione ut iam diximus et
nō uti lacte aut aliquo leguminum. que oīa
sunt inflatīa & quod non dormiat post cibū
& maxime innocte et nō inebrietur, quoniā
alterat sensum cito & debeat cōfortare cere
brum cum rebus odoriferis secūdum com
plexionem & etatem & expropríetatibus in
confortatione capitis. est trituratio gariosi
loꝝ inpuluerem subtilem & positio eius in
medio in loco capitis ubi diuiduntur capilli
tota hieme & in unctio capitis cum oleo de
been facto cum spetiebus in hieme.

confortabit ipsum ualde in estate confortet caput cũ aqua rosata & aspergat sup ipsum parum de mace pulverizata multum bene

On conuenit alicui sumere cibum ĩ quocũq; loco uel tẽpe fuerit q in cipit putrefieri et q̃uis modica putrefaetiõe nõ cõmedat quod putrefactum ẽ uel alteratum est in colore nec aliquid exrebus putrefactis sicut brodia salitorũ et sicut illud quod dicitur composita et his similia nam huius sunt materia febriũ et quasi uenena nobiles uero medicorum prohibuerunt cõmedere ferculum quod permansit nocte ũa & carnes relicte perdiem uel per noctem quandoq; declinant ad putrefactionem q̃uis nõ appareat manifeste statim & nitatur dulce cõmedere toto posse quoniam dulce nutrit sicut dixit .G. Similiter bibat aquam dulcem claram & frigidam sed quando dulcedo superabundauerit in ipso cibo cum eo misceat parum deaceto uel de re acetosa aut aliquid quod in eius

sapore manifestã salsedinem et coadunati onem habet sicut ferculum cum suco agreste uel aceto uel oliuã cum exomagaro de ordeo uel sumat ex citoniis uel granis odoriferis ista enim fercula et si sint multum delectabilia & pauci nutrimenti hñt tamen . s . magnam utilitatem . et prima quidem utilitas eorum est quia non sunt abhominabilia Alia quidẽ sunt que deponunt fleuma a stomaco & inducunt appetitũ sicut est decoctio exomagari . Sũt & alia quidem que resistunt putrefactioni et mũdificant ut fercula inquibus est acetum cum aqua limonũ et alia sunt que confortant stomacum et orificium eius sicut est quicquid coquitur cũ sumac et granis granatorum et cum citoniis & aque agreste et his cibariis regat se homo quamtumcumque erit possibile.

Onsuetudo est magna radix incõ seruatione sanitatis & in curatione egritudinum non oportet hominem transire de consuetudinibus sanitatis semel aut simul nec incibo nec

inpotu nec incoytu nec inbalnei īgressione nec inmotu sed requiras in his omnibus cōsuetudinem & si illa consuetudo fuerit ex stra sanatiuā ordinationem non transferat ex eo adid quod ordo requirit nisi gradatim longo tempore donec perpendat mutationē nā impossibile est hōem mutare subito con suetudinem qn egrotet. eger aūt nō mutet consuetudinem si nō percipiatur ab eo tem pore ipsaꝝ egritudinum aliqd mutationis consuetudinis & ad bonum

Am notum ē quod aīalium quedā sunt carnes quaꝝ conplexio contra riatur ualde nutrimento hominis sicut car nes lupine & uulpine et earum quedam sunt utiles ut carnes ouine & sic est rō ipsoꝝ in uestimento hōis pili. nanqꝫ & pelles ꝑuesti mēto hōis conuenientes. sunt pelles ouine nociue uero sunt pelles uulpine ita posuit. Vero medicorū qd' qdē ueꝝ est. Et iō uidetur seruo quod uestimenta huius que dicūtur arabice dapta sunt mala nimis sed uestimenta alsebeg laudauerunt medici si militer dixerūt quod uestimēta depellibus gattorum generant maciem similiter

32

odoratus & flatus eorũ & ppt̃ hoc dixerũt distare ab eis & ab odore flat⁹ eoꝶ sicut di xerũt esse bonum odorare flatum colũbaꝶ & exercitium earũ frequẽter in habitaculis quia datur ppter hoc fiducia non deueniri in egritudines neruorum ut in paralisim tor turã oꝶ & spasmum & tremorẽ & ab oibus his preseruat conuersatio colũbaꝶ & actio eaꝶ ita tñ quod caueat abeaꝶ stercore nec ip sum dimictat indomo congregari quod pu trefacit & corrũpit aerẽ & ppterea cõmestio pulloꝶ colũbaꝶ sanat egritudinem neruoꝶ

Eliores carnes uenatõis siluestris sũt carnes caprioloꝶ Lepus uero ha bet iuuamẽtũ sanitatis expimẽto .s. quod cõmestio cerebri eius confert iuuamẽtum tremori & egritudinibus iuncturarum & pe lles similiter lepoꝶ calefaciunt utili calefac tione & conferunt egritudinibus iũcturarũ & maxime senibus. Asinus uero siluester habet magnam pprietatem ĩmundificatione uisus. hoc enim experimento uerificatũ est quod comestio carnium sui & inclinatio o culorũ sup uaporẽ carniũ decoctionis eius dum quoquntur confortant uisum & apiunt

opilationes nerui cōcaui & aspicere oculos ipsius frequenter utile est. mūdificat enim uisum & aufert eius fumositatē & hoc patet expimento. hoc est totū quod uisum est ser uo ponere de his que oportuna sunt dño no stro Regi. cuius deus excelsus nobilitatem & gloriam conseruet & regnum exaltet.

Euenerūt ad seruum paruū littere cō tinētes quod debeam declarare omīa accidentia illa per capitula & ostenedere ip sorū accidentium causas & tēpora innouati onis eorum & ponere omnia que attendit medicus īuestigare & scribere quo ea prio oporteat curare ī oī tēpe secundū quālibet ipsorū intentionē & narrare consimiliter qd medici iusserunt facere in his cōditionabilit et distīcte posuerūt & cognouit seruus uera citer quod iste licterе de scriptura dñi nri fu erūt absq dubio & iuro pdeum quod melio res nrī tpis deficiūt a cognitione necessaria in ordinatione illarū rerum & maxime quia eas nō intelligūt ut sciant eas ordinare & p pterea prouideat seruus quod eius respon sum ad regem sit responsum medici ad me dicum non responsum ad illum qui non est

33

de arte postq̄ diuulgatum ē apud regis me
dicos tractatus dn̄i nostri īcognitōne illorū
accidentiū & causarū eorū & ecce habui noti
tiā illorum predictorū accidentiū que inten
dit auferre & significauit dn̄s seruo q̄d iusse
rit ql₃ medic⁹ ī hoc & mandauit sibi q̄d scri
bat ei cōsiliū cuiuslibet eoꝝ q̄d ꝓpono facē

q Vi uero medicorū dixit quod si flue
ret sanguis ex uenaꝝ orificiis nūc si
cut alio tēpe fluxus et recederēt ista accidē
tia hoc ueꝝ est ī quo nō ē dubiū quoniā san
guis iste qui procedit nō est nisi fex sangui
nis & eius superfluitates quas natura expellit
propter malitiā eius per aliquam uiaꝝ crisis
Qui uero dixit apertionem orificioꝝ uena
rum fieri per sessionem in aquis que hoc fa
ciunt error est nec seruus cōcedit hoc aliquo
modo ꝓpter multas causas quas ostēdit qua
rum prima ē quia ille medicine quas faceret
uel aque īquibus sederet calide sūt & necessa
rio calefacerēt cōplexionē & īflamarent hu
mores. Secūda causa ē quia natura qn̄ aperit
has uenas cōpetēti mō apit eas secūdū quod
oportet. sed cū apimus eas cū medicinis ul
tra quam oporteat aperiuntur & multipli-

eat fluxus sanguis q difficilis erit constric
tionis quod nõ accidit qñ p se fluit quãuis
fluat multotiens & non ualeat constringi
Tertia ẽ quoniã iste uene qñ apiũt p se exit
ex eis qd exire oportet natura enĩ expellit
illud ad extremitates & uirtus expulsiua ex
citata est ad expellendum sed qñ aperiun
tur per has fluit tunc quod non deberet flu
ere & dico uniuersaliter quod nos nõ opor
tet accedere ad hoc artficiũ nisi loca sint apo
stemata & augumẽtet eorũ dolor ualde tũc
enĩ oportet eas aperire cũ medicina donec
exeat ex eis qd ĩmissum ẽ illuc de sanguine
qui locũ apãuit & erit actio nostra tũc qi ex
imitatione nature sicut inconueniẽs est ante
tẽpus aperire apostemata & educere qd ĩ
eo ẽ sic nõ cõueĩt quod faciat dñs noster ali
quo mõ qd si sponte contingat fluere sicut
multotiens facere consueuit non intendat
illud aliquo modo nisi res grauaret multũ
& ultra mẽsurã restringere

Post hoc uero scripsit dñs quod aliqui
medicorꝝ consuluerũt sumere modi
cũ uini cũ aqua buglosse per aliquas horas
post cibũ & ẽt sumere de hoc eodẽ parꝝ circa

horã dormitionis ad profundũ eius sonnũ. & significauit mihi supra hoc quoniã aliqui sunt qui contradicũt huic consilio dicentes non esse utilem modum ex quo ipsum forte calefacit cerebrum & cõplexionẽ & generat uentositates & inflationes. Sed de consilio serui est quod prima intentio ẽ uerior & etiam si sumat de eo modicũ. s. quasi unciã. i. orientalis uel circa illud post cibum in hora digestionis iuuabit digestionẽ cibi & addit in expulsione supfluitatũ p urinã & aufert a sanguine uapores fumosos generãtes hec oĩa accidentia existentia nunc & maxime si tẽpet̃ cũ lingua bouis uel si infundat̃ in ipso de lingua bouis quãtitas duarũ dragmarum ĩuncia. i. esset melius & dilataret aĩam magis qñ uero medici ptulerũt letificatiuũ simpliciter uoluerũt intelligere per illud syrupũ de lingua bouis. sed qñ ponit̃ lĩgua bouis. ĩ uino additur ad dilatationẽ aĩe & letificationẽ eius & potus uini humettat corpus bona humectatione. Iam. Ga. dixit hoc ĩ regimine sanitatis Qui uero opinatus est ipũm calefacere errat quia uinũ ẽ nõ aũt medicina & ẽ bõus cibus uald: et boni cibi ne

que calefaciũt neq̃ infrigidãt medicina uero ipsa est que ualde calefacit & ĩfrigidat Sed ex uino generatur bonus sanguis secundũ naturã sanguinis naturalis qui est calidus & humidus lĩphatũ uero absq; dubio uẽtosita tes generat & possibile generare tremorem Narrauit Auenzoar qui singularis fuit ĩ ge neratione sua & magnus inter nobiles artis quod uinũ limphatũ generat illud si bibat͛ statĩ cũ limphat͛ sed qñ limphat͛ & stat p unã horã aut plus & deinde biberit illud erit tũc bonũ ualde postq̃ uinositas supat aquosita tẽ & ipsam alterat & rectificat cõplexionẽ il lud uero quod seruus uult de lingua bouis ẽ cortex radicis eius nõ aũt uult foliũ sicut fa ciũt uiri deacio & egypto sic enĩ uidimus ũi uersos senes nobiles facientes ĩ terris hyspa nie & ĩ toto occidente similiter utimur cor ticibus radicis lingue bouis. nõ aũt eius fo liis: igit͛ herbã oportet habere penes ipsum dñm nostrũ regẽ & nõ distet ab ipsa quia hẽt ꝓprietatẽ in dilatatione aĩe et delet melã coliam & extirpat ipsam ex toto & eorum cuius seruus ẽ exptus & uerificatũ apud ipsũ

in quo nō ē dubiū uinū subtile qn̄ linphat cū decima parte aque rosate facit enī aīam amplā et n̄ iebriat neq̄ offendit cerebrum et confortat stomacū et auget in omnibus laudabilibus que ꝓprie sunt ipsi uino et ob hoc uult seruus quod apponat in uncia. i. orienrali de uino dragmas .iiii. de aqua ro. & duas dragmas aque lingue bouis & dimissis per quatuor horas uel quasi bibat ipsum postea sed summere ipsum similiter circha horā dormitionis bonū ē et oppinio recta est nam facit ꝓfundare sompnum et auferre cogitationes et bonificat digestionem & superfluitates expellit.

Oncordauerūt medici qḋ qn̄ cōplexio ē acuta & ad caliditatem declinat tūc bonū ē uti eo qḋ īfrigidat & humectat hoc aūt uerū ē sed cōune opportet aūt qḋ distinguatur per capitula & ponatur modus ipsoꝝ uero qui cōsuluit bibere aquā ēdiuie cū aqua sandalorū & īfusionē tamarindoꝝ prunorū & iuiubaꝝ dicit seruus errorē esse magnū quia hoc regimen absolutū cū hēt ipsum flegma uictoriā supra cōplexionem radicalem nō ē cōueniens aliquo mō ma-

xime pruna & iuiube quia hec debilitant sto
macū & nocēt & īpediunt digestiones et qñ
stomacus debilitaṫ et humectatur destruū
tur tres digestiones et nō ualebit hoc regi
men nisi ei qui abūdat colera nigra sed non
posuit de significatione colere nigre Nos
uero qđ presumpsimus expredictis signis ē
generatio fumorū melancolicorū genera
torū ex collera rubea generata exadustione
flegmatis abundantis per tempora.

Vomodo consulit infusione reubar
bari cū aqua endiuie per diem quādo
fuerit intentionis lenificare uentrem. Con
ueniēs ē & iam quidē narrauit seruus modū
lenificationis nature cum ipso reubarbaro
in capitulo tertio suoꝝ tractatuū qui tracta
tus sunt in solio domini nostri Qui uero
consuluit introitum balnei quolibet die ter
tio et uti exercitio quolibet die et quod ūga
ṫ oleo uiolato totū ē coueniens et ad hoc lo
quetur seruus sup hoc capitulo distīcte et ꝓ
propius Qui uero consuluit pecias cum
sandalis epati Et similiter qui cōsuluit con
medere citrullū et lactu.

36.

cam & portulacam & spinacias & attriplices hoc totū ē error nam hoc remedium cōfert habentibus febres inflāmatiuas urentes ual de. Et qn̄ accidūt ī his qui conplexionem hn̄t ualde calidam & ī tēpe estatis Et maior error isto est q iussit potum lactis quoniā considerauit humectationem & dimisit con uersiōis facilitatem eius ad quemcunq; hu morem inuenit in stomaco & non considera uit materiam cause egritudinis que ē fleg ma adustū Et qui signauit summere secania bin de citoniis post cibum per unā horā con ueniens & utile remedium bonificat enim digestiones sed adiūctio sua syrupi suci ber bene post dum cibus est ī stomaco & etiā si stomacus esset uacuus a cibo non haberet locum ille sucus in ista egritudine Ille aūt qui signauit uti syrupo lenificatiuo filii ptho mei aut alicuius alterius similiter qui signa uit syrupum saltim arabico humati .i. aceto se uel salsule & pomorum & aque lingue bo uis & granorū mirti & seminis trogen totū hoc est conueniens sed adiungere cum hoc ꝯsiliū nō uidetur cōueniens in hoc loco non enī uideo in ipso bonū regimen ī hac discra

sia & conplexione Qui uero signauit sume
re aquã ordei cũ papauere & semine cori esse
mirabile ĩ rectificando sonnũ & quasi cũ hẽt
aquã ordei uirtutẽ humectationis breuẽ son
nũ cõfortabit ipsam semẽ cori & mirabilius
hoc ẽ eius qui dixit sũmere pruna post aquã
ordei ego quidẽ non puto secundũ istos me
dicos quod sit aliquod mẽbroꝝ corpis ma
gis ꝓpriũ q̃ stomacus Ille uero q nõ curat si
debilitetᷣ stomacus uel nõ debilitetᷣ & si acci
piat ĩ ipso ĩpedimentũ uel nõ cũ possibile sit
eis cõfiteri nobilitatẽ stomaci & multitudi
nẽ utilitatũ suaꝝ qua ꝓpter oportet adhyberi
curã circa ipsum cõtinuo. & ideo fecit super
ipsum nobilior medicoꝝ tractatũ Verumta
men hoc responsum apud illos confortat sto
macũ eius digestionẽ bonificat & exiccat
eius huiditatẽ et eius uiscositatem incidit
que generãtᷣ ex flegmate qđ nõ desinit ge
nerari in ipso quotidie et subtiliat qđ gros
sum est in ipso & ẽ illud regimine cuius me
moria precessit apud eos quod ẽ aqua ordei
cũ semine corticis ꝓprius ĩcipiẽdo post illud
cũ primo nimis redarguit ergo seruus qđ
redarguendũ in hoc casu ut caueat dñs et nõ

37

ĩdigeat generaliter dicto Sumere aũt poma & citonia & sumere grana granatorum post cibũ cõsulẽdum ẽ oĩbus hoĩbus in regimine sanitatis nec ĩ hoc ẽ additio pertinens huic egritudini. Q͞d uero signatũ fuit de sũpti one pitartimi .i. coriandoꝝ hẽt in se naturã ingrossandi uapores & ꝓhibendi eos ascẽde re quod quidem ueꝝ est nihilhominus opor tet quod sumat᷑ cũ medicinis sicut sunt gra na suffusur & huiusmoĩ uel coquat᷑ cũ medi cina sed sumere coriandrũ solum post cibũ & si nõ inducat uomitũ generat pustulas ab sq; dubio & corrũpit cibũ. Sumere aũt semẽ portulace cũ zucharo aliqbus tpibus preter q̃ cum cibo bonũ est & etiã si misceret᷑ cum ipso cibo nõ lederet in eo quod regit & con fortat cor. Et signauit dñs noster quoniam medici signauerũt ei uti mesmes .i. crisomi lis & piris & citoniis cum cibo uuis & mellonibus & granatis & ante hoc nõ cogno uit seruus intentionẽ huius signatõis utrum fuerit ꝑpter necessitatẽ appetitus & cõsuetu dinis sumẽdi & de fructibus quod quidẽ cõ uenit sumere de ipsis ante cõmestionẽ quod lenificet naturam post conmestionem uero

quod cōstrīgit & coadunat sicut sunt pira ci
tonia & poma hoc ē cōueniens quod si ītēdit
dicere quod usus istorū fructuū cōferat hu-
ic discrasie error est nā fructus ōs huīdi sūt
mali & sanis & egris qn̄ accipiunt̉ p̱ uiā cibi
& maxime melones & mesmes que dicūtur
bacohoc in hispania omnes sunt mali p̱ mul
titudine alterationis ipsorū adquēcumq; ma
loꝝ humoꝝ existentium in corpore: simili
ter & p̱sica pexima sunt enī materia malaꝝ
febrium & fraudulentaꝝ & . Ga. dixit quod
a die aqua manū abstraxit a cōmestione fruc
tuū humidoꝝ nō p̱cepit febrē usq; ī finem
dieꝝ suoꝝ & prolongauit sermonē suū super
hoc p̱ modū corruptionis humorū sicut scrip
tum ē in eius tractatu propter quod necesse
ē quod relinquat dn̄s noster omnes fructus
humidos toto eius posse: qui uero consu
luit relīquere omēs carnes uenationis & car
nes que uocantur adir et melangranas dixit
bene nā oīa hec uigent ī illud de quo cōque
rit̉ dominus ex ipsis accidentibus Similiter
quoq; qui consuluit exercitium omni die cō
uenienter dixit. Similiter qui prohibuit

38

ipsum accedere ad regiões calidas dissoluũt
enĩ in hoĩe uapores.s.ascẽdentes ad super
ficiem corporis dũ frigidi & huĩdi sũt. Va
poribus enim illis ascendentibus qui resol
uũť ex sanguine grosso & turbido ille regi
ones addũt ĩ grossitudinẽ & ustionẽ sangui
nis & eius uapores multiplicãt. qñ uero per
ficieť sanitas domini ĩ adiutorio dei poterit
moueri & ire ad quecunq; eius desideria de
us adĩpleuerit tã in hoc seculo quã in futuro

On uideť seruo quod dominus euacu
et corpus eius cum lapide lazuli uel
cũ lapide armeno non cũ lapide lazuli prop
ter eius uehementia cũ lapide uero armeno
quia nõ cognoscit & iã intulit ĩ ipso dubie
tatẽ nobilis medicoꝝ & pli ita quod nõ
est iste qui nũcupať hoc noĩe eodẽ mõ uide
tur seruo esse conueniens cauere sibi domi
num ab administratione medicinarum laxa
tiuarũ fortium & sit cõtentus de reubarbaro
uel aqua casei & cima methi & his similibus
hec oĩa cõuenientia sunt nec uideť seruo fa
cere infusionem persicam nec aquam melo-
num in eo quod nocet stomaco nõ enĩ est id

de quo cōqueritᵉ dn̄s noster ex ipīs egritudi
nibus inflamatio neq̧ sitis. nec ēt uidetur
seruo quod utatur multū de nenuphare quia
ingrossat sanguinē et debilitat stomacū hec
nō sunt bona nisi patientibus febres acutas
sicut narrauit seruus nec uidetur seruo admi
nistratio decoctionis epithimi quia mole
stat et exsiccat quod infundatur epithimū
et ponatur ī aqua eius uncia.i.de aqua casei
et accipiat bis uel ter tempore ueris. et se
mel uel bis in hyeme esset bonū et inter quā
libet uicē sit spatium.xv.dierū et frigetur
epithimū cum oleo amigdalarū quod lige
tur in petia panni lini subtilis et ampli.
deinde infundat ipsum per noctem ī aqua ca
sei Et signauit dn̄s noster quod quando flō
matur exibat sanguis grossus quasi splen et
dixerunt medici supra ista flobotomia qđ ap
paret secūdū tēpus plenitudo ex qua sequi
tur necessario educere et auferre de sangui
ne secūdū id. sed qđ oportet cōsiderare su
perest subtiliare sanguinē et rectificare cō
plexionem epatis ut generet bonū sanguinē
hoc quidē determinauit seruus in preceden
ti tractatu quod hoc fiat cū syrupis predic-

tis. Qui uero signauit potū syrupi letifica tiui et electuariū in quo sint lapides pretio si ut granata smaragdi et argentum et aurū totū hoc bonū ē et utile ualde quia iste sunt medicine cordiales iuuatiue sua ꝓprietate. .s. forma specifica que qdē ē tota eoꝝ essen tia. i. substantia non simplex qualitas. Qui uero signauit dn̄o de usu administraticis li gue bouis et nenufaris et cū toto hoc n̄ fuit extirpata radix discrasie. Causa huius ē fre quens usus nā medicine conuertuntur in nu trimentum qn̄ continuo fiunt quia natura re colligit eas ad se & diligit propter quod nō potest habere manifestam opationem quia quasi nutrimentū efficit' uel proprie nutri mentum. et. Ga. quidem dixit quod huius debiles medicine si recipiant' p unā septima nam continuo perdit' eaꝝ operatio medicina lis & non apparebit ī eis deinde manifestus effectus & propter hoc bonum est transfer ri de medicina ī medicinam & relicta prima medicina per dies aliquos tunc poterit redi re ad ipsam. Qui aūt signauit de diminuti one coytus preter consuetudinem sic facien dum est quoniā maxima resultat utilitas in

eius dimissione. balneū qnq̄ non est renuendum aliquo modo non in tempore coytus non in tempore quietis & quod sumpsit secundum consuetudinem bonus & perfectus Probatio uero huius est quia fumi melancolici non molestant cerebrum nec alterant eius modū sed molestant cor tantū. eius uero quod sentit dn̄s debilitatis post saporem .i. exercitium cā huius est dimissio & interpollatio. Nam si gradatim rediret ad ipsum paulatim percipiet in fine eius fortitudinē & letitiam que solent resulutare post q̄d libet exercitium debite rectum.

Laus deo & Marie uirgini.

Imprexum Florentie
apud Sanctum
Iacobum de
Ripolis.

Esemplare completo, di cc. 40.

Ottobre 1921